

Skötselplan för naturreservatet Lundby äng i Hallsbergs kommun

Gamla ekar och en stensättning ("domarring") i Lundby äng. Foto: ÅF

Skötselplanen är upprättad av Åsa Forsberg och Michael Andersson.

Allmän del

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, skydda, återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Områdets gamla lövdominerade blandskog med grova träd, stränder och bladvassar samt områdets orörda karaktär med dess geologi, hydrologi och biologiska mångfald ska bevaras. En mosaik av hävdad strandäng, naturbetesmark och naturskogsartad blandskog ska skyddas, nyskapas och vårdas genom maskinella åtgärder och betesdrift. Den naturskogsartade blandskogen ska vara rik på gamla och grova träd samt på död ved i olika stadier av nedbrytning.

Syftet ska tillgodoses genom att ungskog och igenväxt strand återställs till trädbevuxen naturbetesmark och öppen strandäng med typisk flora och fauna. Den gamla blandskogen ska betas och luckor kan skapas för att gynna flora och fauna knuten till betad skog. I övrigt ska skogen utvecklas genom intern dynamik och andra naturliga processer för att gynna flora och fauna knuten till kontinuitet av gamla träd och död ved. I bladvassarna kan vassgator komma att skapas för att gynna fågellivet.

Som återställningsåtgärd kan avverkning, gallring, röjning, fräsning och putsning utföras i ungskog och på våtmark och för att skapa gläntor i äldre skog. Gallring av gran och yngre lövträd kan utföras som återkommande åtgärd för att skapa gläntor i betad skog. Gallring och röjning av gran kan utföras som återkommande åtgärd för att behålla lövdominans i skogen. Död ved ska bevaras och nyskapas vid genomförandet av skötselåtgärder. Bete kan användas som återställningsåtgärd och som löpande skötselåtgärd. Putsning och fräsning av tuvor, stubbar och sly kan utföras som återkommande åtgärder.

Återställning av hävdgynnad vegetation och flora kan även ske genom inplantering eller sådd av hävdgynnade växter av lokalt ursprung från Närke.

Åtgärder kan komma att vidtas för att eliminera förekomsten av exotiska träd och buskar och invasiva växt- eller djurarter.

Borttagande av konkurrerande eller inväxande träd i anslutning till särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper kan komma ifråga.

Inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodoses även behovet av områden för friluftslivet. Lämpliga åtgärder kan vidtas för att underlätta för besökare att se och uppleva reservatet.

2021-05-20

511-1283-2021

Administrativa data

Objektnamn	Lundby äng
NVR-id	2024469
Skyddsform	1a Strikt naturreservat
Beslutsdatum	2021-05-20
Län	Örebro län
Kommun	Hallsbergs kommun
Läge	2 km NNV om centrala Vretstorp
Fastigheter	Lundby 1:1
Ägare	Prästlönetillgångar i Strängnäs stift
Rättigheter	10 kV markledning för el
Area	48,8 ha varav ca 14,7 ha produktiv skogsmark

Naturförhållanden

Naturreservatet Lundby äng omfattar en del av Vibysjöns västra sida och en del av den rullstensås som löper i nord-sydlig riktning längs Vibysjöns västsida. Rullstensåsen sluttar brant mot sjön. Den är sedan tidigare skadad av ingrepp som grustäkt och väganläggning.

Reservatsområdet domineras till största delen av lövskog, här och var med inslag av gran och tall. I reservatet finns flera ädellövträdsarter såsom ask, fågelbär, skogsalm, skogslönn och skogsek. Andra förekommande lövträdslag är asp, björk, hägg, klibbal och rönn. Klibbal förekommer framför allt på igenväxta strandängsytor mellan fastmarken och bladvassbältet. Ädellövträd, tall och asp återfinns huvudsakligen på rullstensåsen. En åskulle i reservatets norra del, är dominerad av grova ädellövträd. Den var tidigare del av en parkanläggning. Ett delområde av blandskogen centralt i reservatet har ett större inslag av gran och hög andel grova äldre träd och död ved i olika nedbrytningsstadier. Denna del av skogen har naturskogsartad karaktär och är klassad som nyckelbiotop. Skogens främsta naturvärden är knutna till gamla träd och död ved.

Centralt i reservatsområdet västra del, angränsande landsvägen, finns en stor och djup terrängsvacka, som skulle kunna vara en dödisgrop, men troligen har utgjort grustäkt. Den har skötts med återkommande röjningar och är bevuxen med ett glest trädskikt av huvudsakligen grov asp och björk. Gropen omges av en äldre vägsträckning, som löper på rullstensåsens nuvarande krön, längs vilken det växer enstaka grova skogsekar. Norr om gropen står en naturminnesskyddad, mycket grov tall, benämnd Prästatallen.

Vibysjön har den näringsrika slättsjöns typiska flora och fauna. Vassbältet är väl utvecklat i reservatsområdet. Inom reservatsområdet sträcker sig vassbältet ända in till alstrandskogen och det finns inga öppna strandängar mellan dessa två naturtyper, vilket är karaktäristiskt för ohävdade strandzoner vid näringsrika slättsjöar. Alstrandskogen bedöms till övervägande del vara yngre än 40 år. Den har inslag

2021-05-20

511-1283-2021

av björk, hägg, sälg, jolster och viden. Naturtypernas utbredning vid Vibysjön är typiska för sänkta sjöar, där slåtter och betesdrift upphört och amplituden mellan högsta och lägsta vattennivå är liten, eftersom vattenregleringen anpassats efter åkerbruk i angränsande odlingslandskap.

En hårdgjord vandringsled löper från norr till söder genom naturreservatet. Strax söder om reservatet finns ett större fågeltorn med utsikt över sjön.

Historisk markanvändning

Lundby äng brukades under lång tid som betesmark. På kartor från mitten av 1800-talet är ytorna inom reservatet benämnda kohagen, skogen och hästhagen. Samma namn återkommer på en karta från 1909. Troligtvis har hagarna succesivt övergivits och därefter vuxit igen. Eftersom sjöns vattenyta före sjösänkningen stod högre än idag fanns det inte några större ytor av våta strandängar kring sjön. Mitt i reservatsområdet finns fyra av Riksantikvarieämbetet registrerade forn-lämningar, nr 25:1-25:4, bl.a. stensättningar på åskränet.

I höjd med Lundby gård finns rester av en del av prästgårdens före detta parkanläggning (skildrad av Rutger Sernander i en bok från 1910-talet: *Parker och trädgårdar i det gamla Närke.*) i form av kvarstående kulturväxter. Parken anlades på 1800-talet av prästen G.W. Gumaelius. I reservatsområdet finns ett ganska stort antal växter som härstammar från odling som vintergröna, krollilja, kirskål och blåstjärnor (*Scilla* spp.).

Ett större antal täktgropar, bl.a. söder om ovan nämnda stensättningar, vittnar om att åsen har nyttjats som grustäkt.

Kulturlämningar vid Lundby äng i form av en skyltad torpgrund och en jordkällare (strax utanför naturreservatet). Foto: ÅF

Prioriterade bevarandevärden

Områdets naturvärde är knutet dels till de grova träden och den delvis naturskogsartade och lövdominerade blandskogen med hög andel grova träd och stor mängd grov död ved, dels till den näringsrika och artrika fågelsjön med välutvecklad bladvass och flytbladsvegetation. Reservatet är beläget i en av Länsstyrelsen utpekad skoglig värde-trakt benämnd ”Västernärkes ek- och drumlinlandskap” och är en viktig byggsten i ett landskap med bl.a. artrik skalbaggsfauna som lever i grova hålträd i odlingslandskapet.

Kärlväxtflora och svampflora är artrika, särskilt artrik är vedsvampfloran som bl.a. omfattar de rödlistade arterna tallticka (*Porodaedalea pini*, rödlistad som missgynnad NT), koralltaggsvamp (*Hericium coralloides* NT), kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus* NT), finporing (*Gloeporus pannocinctus* VU) och signalarter som trådticka (*Climacocystis borealis*) och fläckticka (*Skeletocutis lenis*), samt andra ovanliga arter som t.ex. trollhand (*Hypocreopsis riccioidea*) och guldyna (*Hypocrea citrina*). Sammanlagt 133 olika vedlevande svamparter är kända från Lundby äng, varav 48 tickor. Andra intressanta svampar som indikerar höga naturvärden är luddticka (*Inonotus tomentosus* NT), igelkottsröksvamp (*Lychnoperdon echinatum*) och brandriska (*Lactarius mitissimus*).

Källor

1. Artportalen, www.artportalen.se, Artdatabanken och Naturvårdsverket.
2. Axelsson Linkowski, W. & R. Olsson, 2009. Träd och buskar i jordbrukslandskapet, värden och hot – en litteraturgenomgång. Centrum för biologisk mångfald, Uppsala.
3. Axelsson Linkowski, W., 2009. Utmarksbete, främst skogsbete, och dess effekter på biologisk mångfald. Centrum för biologisk mångfald, Uppsala.
4. Cserhalmi, N. 1999. Fårad mark.
5. Ekonomiska kartan, 1950-tal
6. Ekstam, U. & N. Forshed, 1996, Äldre fodermarker. Naturvårdsverket.
7. Häradskartan 1865
8. Johansson, O. & P. Hedin, 1991. Restaurering av ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket.
9. Länsstyrelsen i Örebro län, 1984. Naturvårdsöversikt Örebro län, område T 137 Nora.
10. Nilsson, K.G. 1973. Vibysjöns kärlväxter. Stencilerad rapport.
11. Åtgärdsprogram för svampar i ängs- och betesmarker 2011-2015. Naturvårdsverket. Rapport 6423. Mars 2011.

Plandel

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet har indelats i fem skötselområden:

1. Trädbärande betesmark och betad skog
2. Triviallövskog med ädellövinslag
3. Strandäng
4. Vass- och vattenområde
5. Anordningar för besökare

Skötselområde 1. Trädbärande betesmark och betad skog (11,8 ha)

Skötselområdet omfattar flera delområden med olika målbilder och skötselintensitet. Samtliga delområden ska, efter genomförd restaurering, förvaltas med betesdrift.

a) Naturskogsartad blandskog

Den gamla lövdominerade naturskogsartade blandskogen innehåller en hög andel grova lövträd bland annat av skogsalm, ask, skogslönn och skogsek. Här finns även grova granar, tallar, björkar och klibbalar. Det är gott om död ved, t.ex. grova granlågor i delområdet och fungan är artrik. I delområdet förekommer fåglarna mindre hackspett, spillkråka, gröngöling, duvhök och stare. Området har högt värde knutet till gamla och grova träd och död ved. Lundby ängs grova ädel-lövträd är extra värdefulla sedda i sitt sammanhang i Västernärkes ek- och drumlinlandskap. Delområdet lämnas i huvudsak för fri utveckling, men betesdjuren har tillgång till det och mindre luckor kan skapas om det bedöms lämpligt av naturvårdsskäl. Död ved kan tillskapas genom införsel av stockar som uppkommer vid avverkningar i andra delar av reservatet.

b) Hagmark med björk, asp och tall

Delområdet utgörs av en stor terrängsvacka mellan den nuvarande och tidigare landsvägen. Området har tidigare betats och gallrats och här står idag tämligen gles med grova lövträd, mest grov björk och asp, men även rönn, al och sälg, samt en mycket grov gran och dito tall, som utgör särskilt skyddsvärda naturvärdesträd. De återställningsåtgärder som behövs för att återskapa den trädbärande betesmarken är slyröjning, stängsling och bete.

c) Aspdominerad blandskog med inslag av tall och gran

Delområdet utgör åsens östsluttning, vilken är bevuxen med tämligen tät ung aspdominerad blandskog. Inom området finns en yta med ca 100 kvm vintergröna *Vinca minor* vid den planerade parkeringsplatsen. Delområdet ska gallras för att skapa en glesare lövskog där hävdgynnade kärlväxter och marksvampar får möjlighet att utvecklas och trivas. All ung-medelålders gran och tall ska avverkas. Skogen glesas ur så att cirka 50 % av träden i delområdet återstår efter genomförd restaureringsfas. Träden glesas ur mest i anslutning till den gamla landsvägen på åskrönet och tillåts stå tätare längre ned i åsens sluttning, där lövskogen ansluter

2021-05-20

511-1283-2021

till den gamla naturskogsartade blandskogen nedom sluttningen. Vid avverkningen sparas och gynnas gamla träd, ädellövträd, sälg och asp på bekostnad av övriga trädslag. Död ved nyskapas aktivt inom delområdet. Inom delområdet står naturminnesträdet Prästtallen, vilken särskilt ska gynnas genom frihuggning och röjning. Träd får inte växa in i, eller för nära, tallens krona eller skugga tallen så att dess vitalitet nedsätts. (Prästtallen bär rikligt med talticka och mätte 434 cm i omkrets 2018.)

d) F.d. festplatsen med omgivning

Delområdet omfattar rullstensåsens högsta punkt och sluttningarna österut och västerut. Centrum av ytan utgörs av öppen gräsmark som tidigare nyttjats som festplats. Här finns fornlämningar och ett rastbord. Den gamla landsvägen passerar området. Inom området finns några större ekar. Det centrala området ska även fortsättningsvis hållas öppet och delområdet i övrigt glest trädbevuxet med lövträd. Stora ekar ska gynnas genom frihuggning och röjning. I första hand ska gran och tall avverkas inom delområdet.

e) Lövstrandskog på landvinningsmark och blandskog på rullstensås

Delområdet omfattar dels lövstrandskog av björk, al, sälg och vide på låglänt landvinningsmark öster om skötselområde 3, strandäng, och dels blandskog på rullstensås. Inom området finns många gamla triviallövträd som är särskilt skyddsvärda och ska sparas vid avverkning och röjning. Delområdets trädskikt ska glesas ur. Framför allt ska barrträd och yngre lövträd avverkas för att skapa en ljusöppnare miljö. Målbilden är en glest trädbevuxen rullstensås med torrängsflora och goda, solvarma livsmiljöer för gaddsteklar, som anlägger sina bon i sand, samt en betad lövstrandskog, där betesgynnade växter dominerar vegetationen och groddjur och snok födosöker.

f) Åskulle med gammal ädellövskog

Delområdet utgörs av en åskulle bevuxen med grova gamla ädellövträd. Viss slyröjning kan behövas både inledningsvis och löpande, men ingen avverkning av träd. Ett rastbord står på kullen. Delområdet utgjorde förr en del av parkanläggningen vid prästgården. Här finns från den tiden en kulturlämning i form av en delvis stensatt gångstig.

Bevarandemål

Arealen betesmark och betad skog ska vara minst 11,8 ha. Skötselområdet ska vara välhävdat med en betesintensitet anpassad för de hotade arterna. Variationen av trädslag och buskar ska vara god. Den trädbärande betesmarken/betade skogen ska övergå i en variationsrik brynmiljö mot strandängen i skötselområde 3. Områden med täta bestånd av sly och ung gran ska endast finnas i begränsad omfattning. Typiska arter är: trådticka, kandelabersvamp, talticka och mindre hackspett.

Skötselåtgärder

- Återställning genom gallring och röjning i enlighet med målbilder ovan. Framförallt avverkas yngre tall och gran, samt al, hägg och björk. Merparten av röjningsmaterialet ska transporteras bort från området alternativt eldas på okända ställen (artfattiga). Enstaka rishögar kan sparas i mindre artrika områden.
- Hävd genom bete med en intensitet anpassad för skyddsvärda kärlväxter och svampar i området.
- Plockhuggning för att skapa gläntor, bryn och solbrunnar.
- Vid avverkning av träd lämnas en stor del av de avverkade stockarna i området som nyskapad död ved. Större mängder ved kan samlas i faunadepåer.
- Röjningar i anslutning till kulturlämningar såsom rösen och stenmurar.
- Vid behov friställa naturvärdesträd genom avverkning eller ringbarkning av konkurrerande träd.
- Vid behov, efter genomförd restaurering, genom röjning hålla efter uppslag av granplantor och lövsly.
- Ytan runt Prästtallen ska slyröjas vid behov. Större träd som konkurrerar ska fällas eller ringbarkas.
- Aktivt eliminera druvfläder som är en icke inhemsk buske.
- Uppsättning och underhåll av hanteringsfälla för betesdjur.
- Uppsättning och underhåll av elstaket för betesdrift.
- Sådd eller plantering av lämpliga arter av för trakten typiska betesgynnade kärlväxter, i första hand från plantor med ursprung i Närke.

*Gamla landsvägen på rullstensåsens krön, skötselområde 1.a, från gamla festplatsen mot norr.
Foto: MA*

Triviallövskog på landvinning i skötselområde 1.e, i södra delen av reservatsområdet. Foto: ÅF

2021-05-20

511-1283-2021

Skötselområde 2. Triviallövskog med ädellövinslag (1,5 ha)

Området utgörs till större delen av lövstrandskog som uppkommit på landvinningsmark efter sjösänkning och igenväxning av strandzonen. Skogen är tät och konkurrensen mellan träden har gjort att en del träd har börjat duka under, varvid ganska mycket död ved har bildats. Området är svårforcerat både till följd av den ökande mängden död ved och fallna träd och dålig bärighet. En smal remsa mark i nord-sydlig utsträckning, närmast länsvägen, utgör lövskog på fastmark som domineras av ädellövträd.

Bevarandemål

Arealen ska vara minst 1,5 ha. Området ska utgöras av triviallövskog med inslag av ädellöv som huvudsakligen tillåts utvecklas fritt, men gran ska hållas efter med lämpliga metoder för att utveckla och bibehålla en naturskogsartad lövskog. Andelen gran bör inte överstiga 5 % av virkesvolymen.

Skötselåtgärder

- Uppföljning av andelen gran.
- Ringbarkning, avverkning och röjning av gran vid behov.

Skötselområde 3. Strandäng (9,5 ha)

Skötselområdet utgörs av igenväxt strandäng som domineras av bladvass, videbuskar, lövsly och unga träd av al och björk på landvinningsmark och gungflyn. Gungflyna har uppkommit till följd av sjösänkning och igenväxning.

Skötselområdet kräver omfattande återställningsåtgärder i form av avverkning, röjning och därefter fräsning av vegetation med påföljande betesdrift för att nyskapa öppen strandäng.

Bevarandemål

Arealen ska vara minst 10 ha. Området ska utgöras av välbetad träd- och buskfri strandäng i en zon mellan den betade skogs- och hagmarken på fastmark och vassbältet på gungflyna ut mot sjön. Fördelningen mellan naturtyperna strandäng och vassar kommer att avgöras av hur långt ut mot sjön som betesdjuren klarar av att beta. Den betade strandängen ska in mot landsidan övergå i skogsbryn på fastmark. Strandängen ska hållas öppen och löpande skötas med bete och vid behov röjning, betesputsning och fräsning av tuvor, stubbar och sly. Typiska arter är åkergröda, snok, enkelbeckasin, skogssnäppa, ängspiplärka och stare.

Skötselåtgärder

- Avverkning och röjning.
- Fräsning av stubbar och tuvor.
- Stängsling, betesdrift och betesputsning.

2021-05-20

511-1283-2021

Skötselområde 4. Vass- och vattenområde (24,8 ha)

Vibysjön är en näringsrik och övergödd slättsjö. Bladvassen är väl utvecklad och fågellivet är artrikt. Kärlväxtfloran är artrik. Sjöytan är bevuxen med flytbladsvegetation och sjöstränderna med bladvass som utbreder sig på gungflyn och grunda vattenområden. Fågelarter som uppehåller sig inom vassområdet är bland annat rördrom, gråhäger, skäggmes, brun kärrhök, rörsångare, sävsångare, trast-sångare och sävsparv.

Bevarandemål

Arealen ska vara minst 24,8 ha. Området ska utgöras av vattenytor med flytbladsvegetation och av vassar.

Typiska arter är rördrom, sävsparv, ängspiplärka och stare.

Skötselåtgärder

- Avverkning och röjning för att skapa öppna ytor.
- Putsning och fräsning av stubbar och tuvor.
- Skötsel genom bete och/eller slåtter med en intensitet anpassad för flora och fauna.
- Genom röjningar hålla efter eventuella uppslag av stubbskott och lövsly.
- Skapa vassgator för att gynna fågellivet.
- Uppsättning och underhåll av elstaket för betesdrift.

Utsikt mot NNO från leden i höjd med prästgården i Lundby, med Vibysjön och Viby kyrka i bakgrunden. Foto: MA

2021-05-20

511-1283-2021

Igenväxt strandäng som ska återställas med maskinella åtgärder och därefter beteshävdas. Foto: ÅF

Skötselområde 5. Anordningar för besökare

Området är välbesökt av lokalboende. Reservatet nås från E20 vid Vretstorp. Man tar av från motorvägen på utfart 104, svänger norrut mot Fjugesta och följer vägen ca 1,9 km, förbi fågeltornet.

En vandringsled löper genom reservatsområdet och runt hela Vibysjön.

Vid Hästhagsudden finns en iordningställd badplats med tillhörande parkering.

Det finns tre rastplatser med bord, en i den gamla parkanläggningen i reservatets norra del, en vid badplatsen och en vid stensättningen på åsens krön, i höjd med Hästhagsudden. På denna öppna yta med fornlämningar har tidigare funnits en lokal festplats.

Samtliga anordningar underhålls av Föreningen Vibybygden, utom informationstavlor och reservatets parkeringsplats, vilka är Länsstyrelsens ansvar.

Reservatet ligger i nivå 3, enligt fastställt nivåläggningsdokument dnr: 512-504-2014. Nivå 3 innebär att flera besöksanläggningar finns i naturreservatet.

Bevarandemål

Naturreservatet ska ge allmänheten goda möjligheter att uppleva naturreservatets naturvärden. Besökare ska kunna orientera sig och hämta kunskap om reservatet genom aktuella informationstavlor.

Skötselåtgärder

- Fyra informationstavlor med karta ska sättas upp på platser som visas i skötselplanekartan.
- Parkeringsplats ska iordningställas på plats som visas i skötselplanekartan.
- Tillsyn och underhåll av informationstavlor och av parkeringsplatsen utförs av Länsstyrelsen.
- Vandringsleder, rastplatser och badplats tillsynas och underhålls av Föreningen Vibybygden.

*Utsikt mot NO från leden i höjd med prästgården. Ett rastbord finns på kullen i skötselområde 1.f.
Foto: MA*

Den grusade vandringsleden i skötselområde 1.e, i den södra delen av reservatsområdet. Foto: ÅF

Badplatsen vid Hästhagsudden. Foto: ÅF

Övrigt

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen i Örebro län.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

2021-05-20

511-1283-2021

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen av bevarandemål och syfte kommer att ske inom länens obligatoriska uppföljning – Block A – och beskrivs i Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker. Effekter av restaureringsåtgärder som kostat mer än 200 000 SEK, som är finansierade av sakanslaget och syftar till att stärka bevarandestatusen i naturtyper i Habitatdirektivets bilaga 1 eller för arter i bilaga 2 ska följas upp inom länens obligatoriska uppföljning. Ytorna där åtgärderna genomförts ska följas upp separat så att åtgärdens effekter kan mätas.

Uppföljning av friluftsliv

Uppföljningen av friluftsliv kommer att ske enligt Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län. Planen är i dagsläget inte färdigställd.

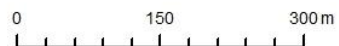
*Den grusade vandringsleden strax norr om badplatsen vid Hästhagsudden, skötselområde 1.a.
Foto: MA*

Skötselplanekarta för naturreservatet

LUNDBY ÄNG

Hallsbergs kommun
 Beslutsdatum 2021-05-20
 Dnr: 511-1283-2021

- Naturreservat enligt detta beslut**
- Skötselområden**
- 1. Trädbärande betesmark och betad skog
 - 2. Triviallövskog med ädellövinslag
 - 3. Strandäng
 - 4. Vass- och vattenområden

- Parkering
- Informationstavla
- Rastplats
- Hanteringsfälla för betesdjur

